MODERNİZM, KURAM VE SORUMLU OKUMA

DERLEYEN

STEPHEN M. ROSS

VakıfBank Kültür Yayınları: 0493
Edebiyat: 0108

MODERNİZM, KURAM VE SORUMLU OKUMA
ELEŞTİREL BİR DİYALOG
DERLEYEN
STEPHEN M. ROSS

Özgün Adı
Modernism, Theory, and Responsible Reading
A Critical Conversation

Türkçesi
Esma Fethiye Güçlü

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje ve Kitap Editörü
Zeynep Kevser Şerefoğlu Danış

Sayfa Uygulama
Kamuran Ok

Kapak
Faruk Özcan

Son Okuma
Ahmet Özkan

VakıfBank Kültür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdeniz Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2026
© Stephen M. Ross, 2022

ISBN 978-625-8825-09-1

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınlarına aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

This translation of Modernism, Theory, and Responsible Reading is published by arrangement with Bloomsbury Publishing Plc.

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0212 412 1700
www.mega.com.tr – info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Ekim 2026

MODERNİZM, KURAM VE SORUMLU OKUMA

ELEŞTİREL BİR DİYALOG

DERLEYEN
STEPHEN M. ROSS

TÜRKÇESİ
ESMA FETHİYE GÜÇLÜ

STEPHEN M. ROSS

Stephen M. Ross, lisans eğitimini Simon Fraser University'de, yüksek lisans ve doktorasını Queen's University (Kingston)'de tamamlamıştır. 2001 yılından bu yana University of Victoria'da öğretim üyeliği yapmaktadır. Modernist Studies Association'ın eski başkanı olan Ross, ayrıca Cultural, Social, and Political Thought disiplinlerarası lisansüstü programının yöneticiliğini ve İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde lisansüstü danışmanlık görevlerini üstlenmiştir.

Akademik çalışmaları modernizm, eleştirel teori ve iklim değişikliğinin kültürel boyutları üzerine yoğunlaşmaktadır. Öğretiminde eleştirel düşünme ve derinlikli okuma becerilerini geliştirmeye odaklanır. Başlıca eserleri arasında *Spectrality in Modernist Fiction* (2023), *Modernism, Theory, and Responsible Reading: A Critical Conversation* (2021) ve *Conrad and Empire* (2004) yer almaktadır. Ayrıca *The Routledge Handbook to North American Indigenous Modernisms* (2022) adlı eserin eş editörüdür.

Ross, modernist metinlerin dijital analizi ve edisyonu üzerine yürütülen önemli dijital beşerî bilimler projelerinde kurucu ve yürütücü olarak yer almıştır.

ESMA FETHİYE GÜÇLÜ

İstanbul doğumlu olan Esma Fethiye Güçlü, İngilizce Tarih bölümü, İtalyan Dili ve Edebiyatı, Fransız Dili ve Edebiyatı, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı bölümlerinden mezun oldu. Çeşitli eğitim kurumlarında öğretmenlik yaptı. İngilizce, İtalyanca ve Fransızcadan çeviriler yapıyor.

İÇİNDEKİLER

Bir Kitaba Karşı Sorumlu Olmak 7

Teşekkürler 13

1 Giriş: Sorumlu Okuma 15

I. BÖLÜM
TEORİ

2 Olumsuzun Olumlusu: Felski Eleştirisi Olarak Postyapısalcı Joyce Okumaları 47
3 Teorinin Sorumlu Okuması 73
4 Modernizm, Eleştirel Teori ve Duygu Teorisi *Avant La Lettre* 97
5 Prostetik Düşüncenin Savunusu 125

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNTEM

6 Arama İmgesinin Ötesinde: Ara(ştır)ma Olarak Okuma 145
7 (İkiliğe, Bütünleştirmelere, "Zayıflığa", "Ölçülülüğe", "Alçak Gönüllülüğe") "Hayır" Demenin Avantajları Üzerine 173
8 Zayıf Teori, "Sorumlu" Okuma ve Edebî Eleştiri 203

III. BÖLÜM
UYGULAMA

9 Mutlak Olarak Küçük: Anarşist Bir Estetiğin Eskizi 235
10 Bir Okur Olarak Adorno: Edebiyat ve Felsefenin Aracılığını Yazmak 257

11 Bir Yerden Yazmak, Her Yerden Okumak: Yeni Eleştiri ve (Neo) Liberal Küreselleşme **287**
12 Aşırı Sadık Çeviri: Roger Fry'ın Bazı Şiirleri **315**
13 Sonsöz: Zorunlu-İmkânsız ve Sorumlu-Sorumsuz Okuma **341**

Katkıda Bulunanlar **355**

Alıntılara Kaynaklık Eden Türkçe Çeviriler **361**
Dizin **363**

EDİTÖR SUNUŞU

BİR KİTABA KARŞI SORUMLU OLMAK

Bir metne karşı sorumlu olunur mu? Onu anlamaya çalışırken yalnızca söylediklerinden değil, sustuklarından, imkânlarından, çelişkilerinden ve ona yönelttiğimiz bakıştan da sorumlu olabilir miyiz? Dahası, eleştiri metnin sakladığını açığa çıkardığını düşünürken onu kendi kavramlarına mahkûm ediyor, hakkında konuştuğu eserin sesini bastırıyor olabilir mi? *Modernizm, Kuram ve Sorumlu Okuma* (*Modernism, Theory, and Responsible Reading*) tam da bu soruların açtığı alanda duruyor.

Kitabın başlığında yan yana gelen üç kavram, tartışmanın güzergâhını da belirliyor. Modernizm, yazıların üzerinde durduğu tarihsel ve estetik zemini, kuram,* bu zemine yönelen düşünsel araçları, sorumlu okuma ise hem esere hem eleştirel yönteme karşı benimsenmesi önerilen tutumu ifade ediyor. Bununla birlikte başlığın ağırlık merkezi son kavramda toplanıyor. Kitap boyunca modernizm ve kuram tartışmaları sürdürülürken asıl olarak bir edebî esere, başka bir araştırmacının düşüncesine, okurun kendi yorumlama konumuna ve nihayet

* Kitabın başlığında ve bu yazıda "kuram" sözcüğü tercih edilmiş olsa da çeviride "kuram" ve "teori" bağlama göre dönüşümlü olarak kullanılmıştır. Türkçede iki sözcük arasında sözlüksel bir anlam farkı bulunmaz. Disiplinler arasında da hangisinin kullanılacağına dair kesin bir terminolojik uzlaşı oluşmamıştır. Nitekim Türkçe akademik yazında ikisi çoğu zaman aynı metinde, hatta aynı cümlede bir arada kullanılır. Çeviride de bu yerleşik kullanım izlenmiş, iki sözcükten hangisinin seçileceği bağlama ve alandaki alışılmış kullanımlara göre belirlenmiştir.

okuma ediminin kendisine karşı nasıl bir sorumluluk taşıdığımız sorgulanıyor.

Modernizm, Kuram ve Sorumlu Okuma (*Modernism, Theory, and Responsible Reading*) tek bir yazarın baştan sona geliştirdiği kapalı ve bütünlüklü bir inceleme değil. Stephen Ross'un derlediği kitap, farklı araştırmacıların ortak bir mesele etrafında kaleme aldıkları yazılardan oluşuyor. Dolayısıyla kitapta her bölüm aynı sonuca ulaşmadığı gibi "sorumlu okuma" kavramı da değişmez bir tanıma bağlanmıyor. Ross giriş yazısında tartışmanın genel çerçevesini kuruyor. Kitabın diğer yazarları ise bu çerçeveyi farklı metinler, kuramsal sorunlar ve yöntemler üzerinden sınıyor, genişletiyor, zaman zaman da sorguluyor. Paul K. Saint-Amour'un sonsözüne gelindiğinde kavramın taşıdığı çelişkiler daha açık biçimde ortaya konuyor. Kitabın kıymeti de büyük ölçüde burada yatıyor. Sorumlu okuma, okurun önüne tamamlanmış bir yöntem olarak bırakılmıyor, farklı sesler arasında oluşan ve sınırları sürekli yeniden düşünülen bir mesele hâline geliyor.

Kitabın hazırlanma biçimi de savunduğu yaklaşımın bir uygulaması olarak tasarlanmış. Ross'un aktardığına göre yazarlar yalnızca kendi bölümlerini kaleme almamış, birbirlerinin yazılarına cevap vermiş ve bu cevapların ardından metinlerini yeniden gözden geçirmişler. Sorumluluk, kitapta yalnızca edebî esere karşı gösterilen bir dikkat olarak değil, başka bir araştırmacının düşüncesini çarpıtmadan aktarmayı, anlaşmazlık içinde bile onun sunduğu imkânları görmeyi ve akademik üretimi bireysel bir üstünlük gösterisinden çok ortak bir düşünme faaliyeti olarak kabul etmeyi kapsayan bir tutum olarak kurulmaya çalışılıyor.

Paul K. Saint-Amour, sonsözde sorumluluk kavramını daha güç bir noktaya taşıyor. "Sorumlu okuma" ifadesinin "doğru okumanın sınırlarını belirleyen ve okuru bu sınırlara davet eden ahlakçı bir yaklaşımı çağrıştırabilme" potansiyeli nedeniyle

başlangıçta kendisini tedirgin ettiğini açıkça söylüyor. Saint-Amour, kusursuz ve herkese karşı eşit ölçüde sorumlu bir okumanın mümkün olmadığını hatırlatıyor. Her okuma seçicidir. Her yorum bazı unsurlara cevap verirken başkalarını dışarıda bırakır. Bazen yerleşmiş bir düşünme alışkanlığını sarsmak için indirgemeci veya kışkırtıcı bir müdahale de gerekli olabilir. Saint-Amour bu ihtimali "sorumlu sorumsuzluk" (*responsible irresponsibility*) kavramıyla tartışıyor.

Sonsözün bu müdahalesi, kitabın girişte ileri sürdüğü kavramı kendi içinde de sorgulayabildiğini gösteriyor. Sorumlu okuma, böylece ahlaki üstünlük iddiası taşıyan yeni bir doğru okuma modeline dönüşmekten kurtuluyor. Sorumluluk, ulaşılıp tamamlanan bir yeterlilik değil, her yorumda yeniden üstlenilen bir yükümlülük hâline geliyor. Gerekli ama bütünüyle yerine getirilmesi imkânsız bir yükümlülük.

Kitabın Türkçe edebiyat eleştirisi bakımından anlamı da tam burada başlıyor. Türkçe eleştirinin Tanzimat'tan bugüne uzanan tarihinde edebiyat çoğu zaman kendisinden daha geniş meselelerin taşıyıcısı olarak okundu. Tanzimat döneminde eleştiri eski ile yeni, fayda ile estetik, hakikat ile hayal, yerli ile Batılı arasındaki tartışmaların içinde şekillendi. Cumhuriyet döneminde millet, kimlik, dil, medeniyet ve modernleşme soruları edebî değerlendirmelerin temel çerçevelerini oluşturdu. Metin merkezli eleştiri, edebiyat tarihi, sosyolojik eleştiri ve estetik değerlendirme farklı dönemlerde, çoğu zaman iç içe gelişti. Yapısalcılık, göstergebilim, psikanaliz, Marksizm, feminizm, postyapısalcılık ve postkolonyal düşüncenin etkisiyle Türkçe eleştirinin kavramsal imkânları zamanla genişledi.

Bu genişleme önemli bir eleştirel birikim meydana getirdi. Fakat kuramın metne uygulanacak hazır bir şablon gibi kullanıldığı örnekleri de oluşturdu. Eserin kendi sorusunu duymak

yerine metinde önceden belirlenmiş kavramların karşılıklarını bulmak, edebî eseri kuramın örneğine veya tarihsel bir tezin belgesine dönüşebildiği eleştiriler okuduk. Oysa bir roman yalnızca modernleşmenin, bir şiir yalnızca ideolojinin, bir kadın karakter yalnızca ataerkil düzenin, bir anlatıcı da yalnızca sınıfsal konumun göstergesi olarak ele alındığında metnin biçimsel ve estetik özgüllüğü kolayca silinebiliyor. Buna karşılık sadece "eserin güzelliği"nden söz eden, değerlendirmesini tarihsel zeminden kopuk bir nostaljiye ve temellendirilmemiş estetik yargılara dayandıran yaklaşımlar da edebiyatın dünyayla kurduğu karmaşık ilişkiyi görünmez kılabiliyor.

Sorumlu okuma, bir yanda metni kuramsal bir tezin göstergesine indirgeyen, diğer yanda onu tarihsel zeminden koparark yalnızca estetik haz ve nostalji üzerinden değerlendiren bu iki eğilim arasına yerleşiyor. Kavramın Türkçe eleştiri birikimindeki yerini, alanda çok bilinen iki tasnifle birlikte düşünmek bu bakımdan mümkün görünüyor. Berna Moran eleştiri kuramlarını sanatçı, eser, okur ve dış dünya arasındaki ilişkiden hareketle sınıflandırırken Tahsin Yücel, yapıtı kendi yapısı içinden açıklayan içsel eleştiri ile tarih, toplum, yazar ve psikoloji gibi metin dışı verilere başvuran dışsal eleştiri arasındaki ayrımı öne çıkarır. Moran'ın tasnifi eleştirinin bakışını nereye çevirdiğini, Yücel'inki ise açıklamanın dayanağını nerede aradığını gösterir. Sorumlu okuma bu iki şemada da tek bir bölmeye yerleşmez. Metnin kendine özgü düşünme ve direnme gücünü koruduğu için Moran'ın esere dönük eleştirisine ve Yücel'in içsel eleştirisine yaklaşır. Ancak eseri tarihten, toplumdan, yazardan ve okurdan koparmadığı için bu sınırların dışına taşar. Moran'ın şemasına yeni bir unsur ya da Yücel'in tasnifine üçüncü bir eleştiri türü eklemek yerine, her iki tasnifte belirlenen yönelimler arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağını sorgular. Eleştirmenin sanatçıya, esere, okura veya topluma

yönelirken bunlardan herhangi birini mutlaklaştırmasına, içsel ya da dışsal açıklamayı metni tüketen bir kalıba dönüştürmesine karşı bir dikkat geliştirmeye çalışır. Bu yönüyle sorumlu okuma, yeni bir eleştiri kuramından çok Moran'ın dört unsuru arasındaki ilişkiyi ve Yücel'in iç ile dış arasında belirlediği geçişleri yeniden düşünmeye çağıran bir eleştiri etiği olarak belirir.

Bu açıdan bakıldığında Türkçe eleştiri geleneğinde sorumlu okumayla ilişkilendirilebilecek farklı tutumlar bulunduğu görülür. Berna Moran'ın kuram ile metin arasında denge kurma çabası, Mehmet Kaplan'ın metni çözümlemeye verdiği önem, Fethi Naci'nin romanı toplumsal gerçeklikle birlikte düşünmesi, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eseri tarih, estetik ve süreklilik içinde değerlendirmesi bu bakımdan hatırlanabilir. Jale Parla'nın metinleri kuramsal ve tarihsel ilişkiler ağına yerleştiren çalışmaları ile Nurdan Gürbilek ve Orhan Koçak'ın eser karşısındaki yakınlık ve eleştirel mesafeyi birlikte koruyan yazıları da aynı tartışmaya farklı yönlerden açılır. Elbette burada amaç, birbirinden farklı eleştiri anlayışlarına sahip bu isimleri "sorumlu okuma"nın öncüleri olarak göstermek değil, metinle birlikte düşünmenin ve kuramı hükmeden değil soru üreten bir imkân olarak kullanmanın Türkçe eleştirideki karşılıklarını hatırlamaktır.

Bu bakımdan *Modernizm, Kuram ve Sorumlu Okuma*'nın (*Modernism, Theory, and Responsible Reading*) Türkçede yayımlanmasını, dışarıdan gelen bütünüyle yeni bir yöntemin tanıtılması olarak görmek doğru olmaz. Kitap, Türkçe eleştirinin farklı biçimlerde tecrübe ettiği metin, bağlam, estetik, etik ve kuram ilişkisini güncel bir tartışma üzerinden yeniden düşünmeye imkân veriyor. Aynı zamanda okuru kendi okuma alışkanlıklarıyla yüzleştiriyor. Metni gerçekten dinliyor muyuz, yoksa ona söylemesini istediğimiz şeyi mi söyletiyoruz? Kuram eserin sorularını çoğaltıyor mu, yoksa onları önceden hazırlanmış cevaplara mı

kapatıyor? Bir metnin ideolojik sorunlarını ortaya koyduğumuzda onun edebî varlığını da tükettiğimizi mi düşünüyoruz? Sevdiğimiz eserlerin kusurlarını, eleştirdiğimiz eserlerin ise taşıdığı imkânları görebiliyor muyuz?

Elinizdeki kitap bu sorulara tek ve değişmez cevaplar vermiyor. Ross'un girişte ortaya koyduğu kavram, diğer yazarların katkılarıyla genişliyor, uygulama bölümlerinde farklı metinlerle karşılaşıyor ve Saint-Amour'un sonsözünde kendi sınırlarıyla yüzleşiyor. Sorumlu okuma da böylece tamamlanmış bir hüküm değil, metinle, tarihle, başka okurlarla ve eleştirmenin kendi konumuyla sürdürülen açık uçlu bir ilişki olarak beliriyor.

Bu kitap özelinde denilebilir ki, bir esere karşı sorumlu olmak, onu kusursuz ilan etmek değil. Onu eleştirmekten kaçınmak da değil. Kısaca, eserin bize verdiği cevabın, bizim ona yönelttiğimiz sorudan daha karmaşık olabileceğini kabul etmek. Metni son sözü söylenmiş bir nesneye çevirmemek ve onunla yeniden karşılaşma ihtimalini açık tutmak. *Modernizm, Kuram ve Sorumlu Okuma* (*Modernism, Theory, and Responsible Reading*) okuru tam da böyle bir açıklığa davet ediyor. Eleştiriden vazgeçmeden fakat eleştiriyi hükmetme arzusundan kurtararak, metne teslim olmadan fakat onun başkalığına yer açarak, bildiklerimizi kullanırken bilmediklerimizin sorumluluğunu da üstlenerek okumaya.

Zeynep Kevser Şerefoğlu Danış

TEŞEKKÜRLER

Böyle bir kitabı yazmak için bir köy dolusu insan gerekir. Teşekkür bölümünün daha kısa olmasını isteyenlerden özür dilerim. İlk olarak, konferanslarında seminer formatını kullanmaya devam ettikleri için Modernist Çalışmalar Derneğine *(Modernist Studies Association)* teşekkür etmek istiyorum. Bu kitap, bu format sayesinde açılan tartışmalardan oluşmasının yanı sıra diyaloğa eğilimini ve okumaya bağlılığını da bu formata borçludur. Bu çerçevede, 2019 yılında Toronto'da düzenlenen MSA *(Modernist Studies Association)* konferanslarında, "Modernizm ve Teori" üzerine verilen seminerlerin bütün katılımcılarına da teşekkür etmek istiyorum. Katılımcıların tamamı bu kitapta yer almıyor ve kitapta yer alan yazarların tamamı da seminere katılmamıştı ama ilk grup, cömert ve incelikli katkılarıyla güçlü bir ilham kaynağı oldu. Aynı konferansta Bloomsbury Yayınlarından Ben Doyle ile bu kitaptan bahsetmiştik ve Doyle projeye en başından beri ilgi göstermişti. Bize büyük bir destek vererek bilgeliğiyle bu sürece ortak oldu. Ona ve Bloomsbury'deki ekibine bu yolculuk boyunca verdikleri destekleri için minnettarım.

İşin doğrusu, Deborah Ogilvie'nin katkısı olmasaydı bu kitap var olamazdı. Keskin zekâsı ve titiz yaklaşımı benim bu iki konudaki eksikliğimi fazlasıyla telafi etti. Bütün makaleleri onun sayesinde bir araya getirdik ve süreç son derece hızlı ve ustalıkla yürütüldü. Birlikte çalıştığı araştırma asistanı Grant'ın da bu süreçte Ogilvie'yi desteklediğinden eminim. Bu nedenle o da takdiri hak ediyor.

Zayıf teori, *pensiero debole*, eleştiri ve posteleştiri, zayıf modernizm, duygulanış, etik ve sorumluluk üzerine düşünmenin ayrıntıları ve zorlukları hakkında (bitip tükenmez gibi görünen) tartışmalar yürüttüğüm meslektaşlarıma minnettarım. Bütün bunlar, Paul K. Saint-Amour'un beni monotonluktan uzaklaştırıp her şeyi yeniden düşünmeye iten "Zayıf Teori, Zayıf Modernizm" başlıklı özel sayısıyla başladı. Posteleştiri üzerine önceki çalışması benim için paha biçilmez olan J. Allan Mitchell'a özel olarak teşekkür etmek istiyorum. Amy Tang, Graham Jensen, Christopher Douglas, Nicholas Bradley, Erin Ellerbeck, Kevin Tunnicliffe, Misao Dean, Joe Grossi, Marina Bettaglia ve ben bu konular üzerinde düşünürken kampüs kafeteryasında (*Munchie Bar*'a da selamlar!) masama uğrayan herkes... Buraya adınızı yazmayı unuttuysam bunun nedeni sohbetlerimizin değerli olmaması değil, keskin zekâ konusunda yukarıda da bahsettiğim eksikliğimdir. David James ve María del Pilar Blanco, giriş bölümünün taslağıyla ilgili, yerinde ve son derece faydalı geri bildirimler sağladılar ve bu satırlardaki düşüncelerime ilham vermeye devam ediyorlar (William'a selamlar). Zaman ayırıp metni okudukları, cevap verdikleri ve sonrasında benimle çevrimiçi sohbet ettikleri için hepsine minnettarım.

Son olsa da aynı şekilde önemli olarak aileme teşekkür etmek istiyorum. Her zamanki gibi her şeye katlandılar ve her gün birlikte dışarı çıkmak, okyanusta ve ormanda oynamak, tartışıp gülmek konusunda ısrar ederek sağlıklı ve güçlü kalmamı sağladılar. Stephanie, Kathleen, Adam: Siz olmadan bunların hiçbir anlamı olmazdı.

1

GİRİŞ
SORUMLU OKUMA

STEPHEN ROSS

Cidden mi? Okuma eyleminin önüne bir sıfat daha getirmeye gerçekten gerek var mı? Bu konuda elimizde zaten bolca yaklaşım var: yakın okuma, uzak okuma, ara okuma *(middle reading)*, salt okuma, yüzey odaklı okuma *(surface reading)*, mikrososyolojik okuma, onarıcı okuma, paranoyak okuma... Üstelik bu okumalara, kendilerine özgü yöntemleri olan çeşitli eleştirel yönelimler dâhil değil: feminist okuma, eleştirel ırk okuması, tarihselci okuma (yeni ve eski), postyapısalcı okuma, psikanalitik okuma, Marksist okuma, postmarksist okuma, fenomenolojik okuma vb. Görüldüğü gibi seçenek sıkıntımız yok. Peki o halde, edebiyat ve kültür eleştirmenleri olarak ne yaptığımızı ve ne yapmamız gerektiğini anlatmak için neden olası başka bir yol, yeni bir seçenek arıyoruz? Burada, kademeli olarak yükselen bir kariyer ya da işler yolunda giderse gerçekleşecek o *Bir Sonraki Büyük Şey*'den önce kısa süreli bir popülariteden başka ne gibi bir kazanım olabilir? Bu kitaba katkıda bulunanlarla birlikte, buna değip değmeyeceğine karar vermeden önce bu sorular üzerinde uzun uzun düşündük. Hem topluca hem de küçük gruplar halinde yürüttüğümüz sohbetlerde, temel bir noktayı gözden kaçırdığını düşündüğümüz bir tartışmaya müdahil olmanın değerli olacağına karar verdik. Bu tartışma, genel hatlarıyla, eleştiri ve posteleştiri olarak adlandırılan kavramların etrafında dönüyor. Görünürde

eksik olan şey ise sorumlu okuma adını verdiğimiz orta bir yol ve ilkeli bir yaklaşımdır.

Sorumlu okuma kavramı hem çağdaş eleştirmenlerin hem de posteleştiri teorisyenlerinin göz ardı ettiği bir konuyu ele alıyor. Aşağıda da değineceğim gibi, günümüzde eleştiri olarak anılan şey, Kant'tan başlayarak Marx'a, Nietzsche'ye, Freud'a, Frankfurt Okulu'na, Foucault'ya, Butler'a ve diğer isimlere uzanan eleştiriden gelişirken bu eleştirinin özünde bulunan adalet arayışını görmezden gelen bütünüyle yıkıcı bir çabaya dönüşmüştür. Eleştirinin canlandırıcı enerjisinin temelde diyalektik olduğu ve Marx'ın "var olan her şeyin acımasızca eleştirilmesi" olarak adlandırdığı şeyi savunduğu göz önünde bulundurulursa eleştiri bunu daha iyi bir geleceğe, daha adil bir gelişim sürecine zemin hazırlamak adına yapar. Felski, Latour ve diğerlerinin bugün eleştiri olarak tanımladığı eleştirel pratik ise aksine, yalnızca yıkıma, kültürel geçerliliği ve statüsü olan çalışmaların içini boşaltmaya odaklanır. Üstelik bunu, bu çalışmaların iyileştirilebilecek potansiyellerini dikkate almadan yapar. Kurunun yanında yaşın da yandığı bu yaklaşımın diyalektik olmadığı ortadadır. Bu yaklaşım, eserleri ideolojik günahları nedeniyle, genellikle anakronik olarak seçici bir şekilde hedef alır ve bu çalışmalarda kurtarılmaya, geliştirilmeye, filizlenip büyümeye değer unsurlar olup olmadığını düşünmek yerine onları tamamen dışlar.

Sarkacın diğer yöne savrulmasıyla birlikte Latour ve Felski, eleştirinin kusurlarını ve olanaklarını sağduyuyla irdelemek ve kusurlarını sınırlarken olanaklarını geliştirmek yerine eleştirinin ötesine geçmeyi seçtiler. Latour'un ve Felski'nin, bu yaklaşımı benimserken sorumlu ya da adil okumada[1] orta yolu ihmal ettiklerinin kısmen de olsa farkında olmaları, bu derlemeye de katkısı olan önemli bir konudur. Latour için adil okuma olasılığı, onun "gerçek" ve "gerçek dışı" olgular olarak adlandırdı-